

DELİL, HÜCCET, BÜRHAN

DELİL

-İsbat için dayanak, belge, iz, işaret

-Rehber, kılavuz, yol gösterici

-İlim olarak ispatlanmış meseledir. Mesela elmayı havaya atarsan yere düşer ilmidir. Kimse itiraz edemez o yüzden zahire bakar, afakidir. Su 100°C kaynar. Sıfırın altı eksi derecede donar. Buna kimse itiraz edemez.

-Zihinde, akıldaki önermeler ve hükümler

-Akli çıkarımlar

-Meçhulü keşfetme

-Delil ise nesne ile yani hüccet ile elde edilen akli ve zihni çıkarımlardır

HÜCCET

-Olayların zaruriyatını bilmek ve ilişkilerini ortaya çıkarmak

-Hüccet, kainattaki ilişkiler silsilesinin merkezidir

-Hüccet, bürhandan daha yüksek ve umumidir

-Telakkiyat-ı ümmet ve kabul-ü ümmet olmuş meseleye denir. Bu kanunu herkesin ittifakı varsa hüccet olur

-Hüccet, bürhandan daha yüksek ve umumidir

- Ateş yakar → Delil
- Bunu Allah'a verdi buna → Bürhan
- Bu kabul-ü ümmet olmuş buna da → Hüccet

-Bir iddianın doğruluğunu isbat için gösterilen resmi vesika ve senet

-Hüccet nesne ve vasıta makamında. Delil ise nesne ile yani hüccet ile elde edilen akli ve zihni çıkarımlar

Yani: Hüccet el ile tutulur gözle görülür bir vesika iken,

Delil daha ziyade zihindeki ve akıldaki önermelerdir, hükümlerdir.

BÜRHAN

-İspatlanan mevzuda esmayı görebilmek

-O marifeti muhabbetullah yapmak

-Bu ise enfüse bakar. Herkes derecesine göre isimlere mazhar olur. Bu sebepten batındır. Meleket cihetidir.

Mesela: Bu suyu kaynatan ve donduran Allah'tır cc dediğimiz zaman kullanılır

-Mukaddemesi yakın derecesine gelmiş. Veya katiyeti ifade eden akli delile bürhan denir

-Kanıt. Belge. Bir gerçeği isbat için izlenen muhakeme (aklı yürütme) yolu. Mantık ilminde bürhanın (akıl yürütmenin) başlıca üç çeşidi vardır.

1-Bürhan-ı İnnî

Sonuca bakarak sebebin ne olduğu bulmaya yarayan delil; deney ve gözleme dayanan delil. Parçadan bütüne, tek tek olaylardan hareketle genel kanun ve kurallara, eserden sebebe, sanattan sanatkarın varlığına ulaşmaya sağlayan ilmi delil (tüme varış, endüksiyon)

2-Bürhan-ı Limmî

Limmî delil. Genel kural ve prensiplerden hareketle özel durumlara müessirden (yapıcıdan, etkenden) veya sebepten hareketle esere veya sonuca varma yolu ile sağlanan mantıki delil (tümünden gelim, dedüksiyon)

3-Bürhan-ı temsili

Temsille (benzerlik veya örnekle) hareketle gerçeği bulma yolu (anoloji)

-Mukaddemesi yakın derecesine gelmiş. Veya katiyet ifade eden akli delil

-Musa a.s.'ın asasının beyaz olması mucizesine bürhan denmiştir.

-Doğruluğu devamlı olan, değişmeyen

-İlm-i kelamcılar delilden ziyade burhana daha çok itimad etmişler, kullanmışlar

-Beyazlaşmak anlamına da geliyor

-Hak ile batılı ve doğru ile yanlış ayıran bütün şüpheleri gideren

BUNLARIN NETİCESİNDE BENİM ANLADIĞIM:

Bürhan → Enfüsi, melekut → Turra

Delil → Akla, dimağa ait → Hatem

Hüccet → Zahir, mülk → Mühür

Mühür: (Meyveden kasıt içindeki çekirdektir. Meyvenin kendisi ağacın zahirine girer. Meyvenin çekirdeği zahire girmez)

20-01-2016 Zeytinburnu

HASAN AKAR